

A Médiatanács 1389/2017. (XII. 19.) számú határozatának kivonata

Tényállás

Az Echo Hungária Zrt. médiaszolgáltató az Echo TV csatornán 2017. szeptember 29-én 21 óra 33 perctől sugárzott, valamint a www.echotv.hu lekérhető médiaszolgáltatás műsorkínálatából is megtekinthető Informátor című műsorszám fő témája a magyarországi iszlám közösség bemutatása volt, de érintőlegesen az európai muszlimokkal, a dzsiháddal és az Európába érkező migrációs hullámmal is foglalkozott.

A műsorkészítők több szakértőt és érintettet szólaltattak meg a témában, többek között Földi László biztonságpolitikai szakértőt, Incze Nikolettet, a Politikai Iszlám Tanulmányok Központja kutatóját, Sulok Zoltán Szabolcsot, a Magyarországi Muszlimok Egyházának nem lelkészi vezetőjét Kovács Miklós Ahmedet, a Magyar Iszlám Közösség imámját, a Debreceni Egyetem nemzetközi oktatásért felelős igazgatóját, Katona Nasrin tolmácsot és Mihálffy Balázst, a Magyar Iszlám Közösség alapítóját.

Felvezetésként egy szertartáson készült felvételeket mutattak, amelyen muszlim férfiak imádkoztak. Közben a narrátor közölte, hogy a képek a budapesti Fehérvári úti vallási központban készültek. A bevezető további részében tömör címszavak hangzottak el a műsorvezetőtől: *„békés iszlám a terror árnyékában”, „törvénybe iktatott gyilkolás”*. Ezt követően Földi László nyilatkozott a saria törvényéről, majd Incze Nikolett felsorolta az iszlám történelmi hódításait. A narrátor közölte, hogy Magyarországon harminc-negyvenezer muszlim ember él. A bevezető utolsó mondatai: *„Hát akkor nézzük meg, hogyan illeszkedtek ők be a magyar társadalomba.” „Illetve, hogy kell-e tőlük félni?”*

Egy 1996-os magyarországi bűncselekményt ismertettek, amikor egy itt élő muszlim imám az arab-izraeli konfliktusra adott reakciójaként megkést két zsidó származású oktatót egy Wesselényi utcai iskolában.

Incze Nikolett következett, aki elmondta, hogy az iszlám lényeges összetevője a kettősség, amely Mohamed életéhez köthető. A narrációban elhangzott, hogy Mohamed a működésének első felében békés vallási vezető volt, később aztán prófétából hadvezérré és erőszakos térítővé vált. A bevezetőből megismert rész következett: Incze Nikolett felsorolta az iszlám történelmi hódításait, amit a narrátor azzal egészített ki, hogy a történelemben az iszlám sikerét mindig a migráció hozta el, majd Incze Nikolett kifejtette, hogy az iszlám nem toleráns, kizárólagosságra törekszik, így összeegyeztethetetlen az egyetemes emberi jogokkal.

Ezután a hazai iszlám szervezeteket mutatták be. Sulok Zoltán Szabolcs, a Magyarországi Muszlimok Egyházának képviselője elmondta, hogy elsősorban adományokból tartják el magukat. Hasonlóan nyilatkozott Kovács Miklós Ahmed, a Magyar Iszlám Közösség imámja. Felsorolták a Budapesten működő mecseteket. Kiemelték, hogy a Bartók Béla úti mecsetben működik a Jótékonyági Béke Alapítvány, amelynek egyik alapítóját többször érte az a vád, hogy az Al-Kaida terrorszervezettel együttműködik.

A későbbiekben arról volt szó, hogy e szervezetek valójában nem csak adományokból, hanem üzletből is élnek. Földi László elmondta, hogy végiggondolt stratégia alapján felvásárolnak gyárakat, üzemeket, részvényeket, futballcsapatokat, földterületeket bérelnek, a következő lépésben pedig *„politikai részt is akarnak maguknak.”* Majd felhívták a figyelmet, hogy mecsetek már vidéken is vannak, és a debreceni „helyzetet” mutatták be, amelyből kiderült, hogy az Identitás Generáció nevű szervezet a debreceni mecset előtt áthúzott bombák felfestésével tiltakozott a manchesteri terrortámadás ellen. A szervezet képviselője elmondta, valós veszély az iszlamizáció, először öt-tíz hívő van az imaházban, aztán sokan

lesznek, ahogy az Nyugat-Európában is történt. A Debreceni Egyetem nemzetközi oktatásért felelős igazgatója (Jenei Attila) arról számolt be, hogy a muszlim vallású hallgatókat nem éri támadás vallásuk vagy származásuk miatt.

A következő műsor rész a menekülteket segítő menedékjogi programokat működtető magyarországi civil szervezetek, a Magyar Helsinki Bizottság és a Migration Aid tevékenységével foglalkozott. E műsor rész felvezetőjeként elmondták, hogy a migránsok folyamatosan megpróbálják kijátszani a menekültügyi rendszert, elsősorban azzal, hogy szírnak vagy afgánnak vallják magukat annak érdekében, hogy esélyük legyen a menekültstátuszra. A narrációban elhangzott: *„Véletlenül se gondolják, hogy ezt a migráns magától találta ki. Ebben partner az embercsempész, a civilnek hazudott álcivil szervezet, de még egyes tolmácsok is.”* Mindeközben a képernyőn menekülő embertömegeket bemutató képsorok voltak láthatók.

Ezt követően Katona Nasrin tolmács beszélt arról, hogy a menekülteknek afgánként nagyobb esélyük van a menedékjogra, mintha iráninak vagy pakisztáninak vallják magukat. Majd a narrátor kifejtette: *„Olyan közel-keleti tolmácsoló hálózat alakult már ki Magyarországon, hogy egy csapat migráns elfogását követően pillanatokon belül megjelennek a megfelelő emberek, akik a bevándorlók szájába adják a kívánt szavakat. Katona Nasrin szerint ebben nyakig benne vannak a jogvédők is.”* Ismét Katona Nasrin szólalt meg: *„Az ilyen jogvédőknek nem is Orbán Viktor az ellensége, a magyar állam az ellensége, vagy Junckers (sic!) úr az ellensége, hanem az igazi menekültek az ellenségei, mert egyrészt ott nem lehet üzletelni, másrészt meg nem lehet velük zsarolni az államot.”* A narrátor áttért egy konkrét szervezetre: *„A hatósági tolmácsolás területén már most döntő befolyást szerzett Soros György egyik kedvenc szervezete, a Magyar Helsinki Bizottság. Soros civil szervezetei és a nyílt társadalom úttörői már a bevándorlásiakra és a tolmácsokra is kivetették hálójukat. A Helsinki Bizottság évek óta igyekszik elérni a hatósági tolmácsolás rendjének megváltoztatását. A szakmai érvek mellett azonban olyan követeléseket is megfogalmaztak, amelyek a Soros-hálózat befolyásteremtését segítenék elő. Hihetetlen, hogy nincs egy olyan terület, amit Soros és civiljei ne akarnának lefedni.”* A Soros Györgyről és a műsor által Soros-hálózatnak nevezett szervezetekről szóló narráció közben a néző felvételeket láthatott Jean-Claude Junckerrel, az Európai Bizottság elnökével összeölelkező Soros Györgyről. Ezután a Magyar Helsinki Bizottság képviselőjét mutatták, ahogy közli, hogy nem nyilatkozik az Echo TV-nek. Majd elhangzott: *„Pedig kíváncsiak lettünk volna, hogy a Helsinki Bizottság által fizetett tolmácsok milyen hazugságokkal tömik a migránsok fejét, de ezt most nem tudtuk meg Soros szeme fényeitől. A bizniszből a Migration Aid, a milliárdos másik kedvence is megpróbálja kivenni a részét.”*

A civil szervezete tevékenységéhez Földi László is hozzászólt: a szervezetek tagjait hazaárulónak és háborús bűnösöknek nevezte.

A civil szervezetekről szóló műsorszegmens után az iszlám szent háborúról, a dzsihádról szóló történeti-teológiai összeállítás következett, amelyben Incze Nikolett kifejtette, hogy a dzsihád valóban jelent belső erőfeszítést is, azonban az iszlám alapműveket tekintve a dzsihád szó 98 százalékban harcos-erőszakos tett kapcsán merül fel. A kutató értelmezése után az Iszlám Állam harcosait és rémtetteit megörökítő képsorok következtek azzal a szöveggel, hogy a dzsihád nevében 2004-ben Magyarországon is terveztek merényletet, az akkori izraeli miniszterelnök látogatásának egyik helyszínén. Később egy magyarországi iszlámhívő alig érthető magyarsággal próbálta elmagyarázni, hogy a magyaroknak nincs mitől félniük, hiszen ők békések és testvérei a nem muszlimoknak is. Majd a narrátor elmondta, hogy Nyugat-Európában gyakran zárnak be mecseteket, mert az ott működő imámok terrorista eszméket terjesztenek. Kovács Miklós Ahmed erre úgy reagált, hogy ezeket az eseteket természetesen szankcionálni kell, Sulok Zoltán Szabolcs pedig kifejtette, hogy közösségükben még soha nem találkozott olyan hívővel, aki terroriszervezetekkel szimpatizálna, és a magyar társadalomnak nem kell tartania a muszlimoktól. Mindezt

cáfolandó elmondták, hogy korábban két férfi csatlakozni akart az Iszlám Államhoz, de letartóztatták őket. Megszólalt Mihálffy Balázs, a Magyar Iszlám Közösség alapítója, aki szerint a Korán dzsihádra vonatkozó részeit a terrrorszervezetek félremagyarázzák és a saját politikai céljaikra használják fel.

Végkicsengésként elmondták, hogy nem a bevándorló muszlimok fognak integrálódni, hanem Európa válik muszlimmá. A műsor végén elhangzott, hogy „*természetesen senki nem szeretné összemosni a muszlim embereket a terroristákkal.*” Ezt rögtön kiegészítették azzal, hogy ugyanakkor a Koránt és egyéb iszlám alapműveket tanulmányozva nem lehet véletlen, hogy a migrációval egyre több terrortámadás, erőszak és bűncselekmény történik Európában.

A Médiatanács döntése

A médiaszolgáltató a műorszám közzétételével megsértette a gyűlöletkeltésre alkalmas médiatartalmak közzétételét tiltó törvényi rendelkezést, ezért a Médiatanács a jogsértő magatartás tanúsítását megtiltotta, és a médiaszolgáltatót a jogsértő műorszám lekérhető médiaszolgáltatásából történő eltávolítására a jogsértés tényére utaló közlemény közzétételére, továbbá 500 000 Ft bírság megfizetésére kötelezte

A Médiatanács döntésének indokai

1. Az érintett közösségek azonosítása

A médiatartalomban két közösség azonosítható. Az összeállítás nagyobb részben egy vallási közösséggel foglalkozott: fő témája a Magyarországon élő muszlimok beilleszkedése volt. Mivel a vallási alapon szerveződő csoportokat az Smtv. 17. § (1) és (2) bekezdése külön nevesíti, az iszlám követői egyértelműen a rendelkezés által védett csoportnak minősülnek.

A médiatartalom a muszlimokon túl a bevándorlókat segítő civil szervezetek tagjaira vonatkozó – általánosító – állításokat is tartalmazott. Az alkotmánybírósági értelmezés szerint a védett közösség bármely ismérv alapján elkülönülő személyek csoportját jelentheti [30/1992. (V. 26.) AB határozat], azonban az „elkülönülésnek” valósnak és érzékelhetőnek kell lennie. Ahhoz, hogy védelmet kapjon, az adott csoportnak, közösségnek olyan alapon kell szerveződnie, amely tagjai személyiségének lényegét (lényegi elemét) határozza meg [96/2008. (VII. 3.) AB határozat]. A csoport létehez tehát nem szükséges, hogy minden tagjának valamennyi lényeges, személyiségét meghatározó tulajdonsága megegyezzen, elegendő, ha van olyan, a „külvilág” számára is érzékelhető közös tulajdonságuk, személyiségjegyük, amely eléggé lényeges és fontos ahhoz, hogy közöttük kötőerőt képezzen, és őket így csoporttá tegye. Ilyen módon az önszerveződések révén létrejött civil szervezetekben tevékenykedő aktivisták is az Smtv. 17. § (1) és (2) bekezdése által védett közösségnek minősülnek.

2. Az Smtv. 17. § (1) bekezdés érvényesülésének vizsgálata

2.1. A menekülteket segítő civil szervezetekkel szembeni gyűlöletkeltés

A műorszám egyik része a menedékjogi programokat működtető magyarországi civil szervezetekkel – konkrétan a Magyar Helsinki Bizottsággal és a Migration Aiddal – foglalkozott.

A műsorrész e szervezeteket Magyarországra, illetve a magyar társadalomra nézve károsnak és veszélyesnek mutatta be.

A riporter hangsúlyozta, hogy e szervezetek a Magyarország ellenségeként aposztrofált Soros György fizetett ügynökei, illetve megkérdőjelezte azok civil szervezeti besorolását is („civilnek hazudott álcivil szervezet”).

A civil szervezetek tevékenységével kapcsolatban a biztonságpolitikai szakértő is kifejtette a véleményét. Földi László hozzászólását a narrátor azzal vezette fel, hogy a szakértő szerint *„ezek a civil szervezetek nem egyszerűen csak kártékony munkát végeznek, hanem háborús bűnöket követnek el”*. Földi László, amellet, hogy egy Magyarországon zajló háborút vázolt fel, a műsorszegmensben említett civil szervezetek munkatársainak likvidálását szorgalmazta: *„Most háború van. Ezek az emberek kollaboránsok, háborús bűnösök, hazaárulók és így tovább. Ez egy egészen más fogalmi rendszer. Embercsempész a háborúban nem embercsempész, hanem egy olyan, gyakorlatilag szabotőr, akinek nincs jogállása. Magyarul, ő szabadon likvidálható. Ezt írja a háborús törvény: kémeket, szabotőröket nem viszünk bíróságra, hanem azonnal kiiktatjuk.”*

A műsor készítői az interjúban elhangzott leginkább aggályosnak tekinthető állításokat (háború van, háborús bűnösök, hazaárulók, szabadon likvidálható stb.) sem kérdőjelezték meg, azoktól egyértelműen nem határolódtak el, sőt maguk is tényként táltak olyan feltételezéseket, amelyekkel gyakorlatilag bűncselekményekkel vádolták meg a megnevezett szervezetek munkatársait.

A műsorszegmens továbbá a civil szervezetek munkatársait egyértelműen összemosta a valóban jogsértő tevékenységet folytató embercsempészekkel. Ezzel azt sugallta, hogy a menekülteket segítő civilek valójában bűnözők, akik az illegális határátlépést segítik.

A műsorrész legproblematisabb része az volt, amikor a szakértő a tárgyalt szervezetek munkatársaival szembeni fizikai megsemmisítés (likvidálás) jogosságát fejtette ki.

Azzal együtt, hogy a verbális erőszak, valamint az erőszakra való felszólítás nem minden esetben vezet fizikai erőszakhoz, alkalmas annak érzelmi előkészítésére. Az elhangzott vélemény egyes személyek emberi léthez való jogosultságát kérdőjelezi meg, és a fizikai megsemmisítésük lehetőségét is elfogadott alternatívának tekinti. Ezen túlmenően ismételen hangsúlyozandó, hogy az Smtv. 17. § (1) bekezdésében foglalt törvényi előírás megvalósulásához elegendő, amennyiben egy adott médiatartalom a gyűlöletkeltésre *alkalmas*, nem feltétele a tényállás megvalósulásának sem a tényleges erőszakos magatartások elkövetése, de még a gyűlölet érzetének tényleges kialakulása sem.

Mivel az erőszakra való felszólításon túl a riporter és a szakértők valamennyi megszólalása Magyarország ellenségeiként, külföldről támogatott hálózat tagjaiként tüntette fel a civil aktivistákat, e megnyilvánulások alkalmasak voltak a csoport tagjaival szembeni ellenséges érzelmek felkeltésére, illetve a már meglévő ellenszenv erősítésére. Az ilyen véleményeknek egy, a társadalom számára vitathatatlanul kiemelt jelentőséggel bíró közéleti kérdésben kritika, ellenvetés nélkül történő megjelenése aláássa a téma tárgyilagos bemutatásának lehetőségét. A szélsőséges, erőszakos magatartást is kilátásba helyező és elfogadottnak nyilvánító álláspont ilyen formájú, egyoldalú nyilvánosság felé közvetítése még inkább alkalmassá teszi arra, hogy kizárólag (vagy legalábbis túlnyomórészt) a befogadó érzelmeire hasson.

Az összeállítás civil szervezetekre, és közvetve annak tagjaira vonatkozó része alkalmas volt e szervezetek munkatársaival, aktivistáival szembeni szélsőséges indulatok, gyűlölet keltésére.

2.2. A muszlim közösség ábrázolása

A riportfilm arra a kérdésre kereste a választ, hogyan illeszkedtek be a magyar társadalomba a hazánkban élő muszlim vallású emberek. A műsorszám általában véve tárgyilagos módon, tényszerű megállapításokat tartalmazva számolt be a Magyarországon élő muszlim közösségről, megszólaltatva a kérdésben leginkább érintett szereplőket, így például a közösség több tagját, vallási vezetőjét, illetve a témában érintett kutatót és szakértőt.

A véleménynyilvánítás szabadságából adódóan valamely kisebbség beilleszkedéséről, az integráció esetleges nehézségeiről, a kisebbség és a többség közötti kulturális, szocializációs különbségekről szóló álláspont kellő körültekintés mellett, figyelmes szerkesztési móddal párosulva korlátozás nélkül megjelenhet bármely médiatartalomban.

Hasonló jellegű téma elfogult, egyoldalú ábrázolásmód révén, a valós okok feltárása hiányában, esetleg a demokratikus eszméktől idegen, érzelmek által vezérelt megoldási módokra ösztönzéssel párosulva könnyen alkalmassá válhat a gyűlölet felkeltésére (ld. pl. 802/2013. (V. 8.) számú médiatanácsi határozat).

A vélemény- és sajtószabadság kiterjed a sértő, akár szélsőséges álláspontok közzétételének lehetőségére is. A sajtószabadság korlátozásának nem lehet indoka a szélsőséges vélemények elutasítása, hanem csak más, a sajtószabadsággal szembeni védelemre is érdemes alapvető jog vagy alkotmányos érték [Alaptörvény, I. cikk (3) bekezdés] megóvásának szándéka vezethet a jogsértés megállapítására. A szólás- vagy sajtószabadság gyakorlása nem teszi lehetővé a gyűlöletkeltő és a kirekesztő vélemények közzétételét, azaz a védelem ezen álláspontokra nem terjed ki, ezek a vélemények alkotmányos módon kizárhatók a demokratikus nyilvánosságból. (Ezt az Alkotmánybíróság a jelenleg hatályos törvényi szabályozás kapcsán a 165/2011. (XII. 20.) AB határozatában is megerősítette.)

Gyűlöletkeltésről akkor valósul meg, ha az elhangzott kifejezések nem az értelemhez szólnak, hanem kimondottan az érzelmekre akarnak hatni, a szenvedélyek, ellenséges indulatok felkeltésére alkalmasak, azt célozzák. Részben megismételve a korábbiakat, a gyűlöletkeltés az adott közösség(ek) ellen irányuló ellenszenv, utálat szélsőséges, erőteljes kifejezése, amely alkalmas arra, hogy másokban is ilyen érzelmeket keltsen, és ezáltal a közösséggel szembeni jogsértés veszélyét is előidézze, azaz rendkívül súlyos magatartás.

Ilyen hatást a műsorszám tartalma a közönségből – a hazai muszlim kisebbséggel szemben – nem válthatott ki. A médiaszolgáltató a téma kapcsán számos, akár a hazai muszlim közösséghez való tartozása, vagy az iszlám valláshoz kapcsolódó tudományos, kutatói tevékenysége miatt a kérdésben hitelesen véleményt formáló személyt szólaltatott meg, amely a műsor egyes – esetlegesen szélsőséges – elemeire tekintettel is hozzájárulhatott a kérdés sokoldalú, tárgyilagos feldolgozásához.

A demokratikus nyilvánosság keretei között sok olyan vélemény is megjelenhet, amely sokak számára nem elfogadható, vagyis a vélemény- és sajtószabadság kiterjed a sértő, akár szélsőséges álláspontok közzétételének lehetőségére is.

Ízlés vagy egyéni sérelemérzet alapján alapjog korlátozására nincs lehetőség. A szélsőséges vagy sértő véleményekkel szembeni tolerancia a demokratikus vita hatékonyabbá tételében segíthet.

Az összeállítás muszlim közösségre vonatkozó része nem érte el a gyűlöletkeltésnek az alkotmányos és a hatósági gyakorlatban meghatározott szintjét. A műsor témája, annak feldolgozásmódja, valamint a megszólaltató személyek révén a szerkesztő elsősorban a nézők gondolkodására próbált hatni, amely sértő lehetett az adott közösség tagjaira nézve, ez

azonban önmagában nem tekinthető a gyűlöletérzet kiváltására alkalmas médiatartalomnak. Ehhez hozzájárult a műsor végén – mintegy összefoglalásként – elhangzott azon állítás is, amely szerint *„természetesen senki nem szeretné összemosni a muszlim embereket a terroristákkal.”*

A fentiekre tekintettel a médiaszolgáltató a muszlim közösség ábrázolásával nem sértette meg az Smtv. 17. § (1) bekezdését.

3. Az Smtv. 17. § (2) bekezdés érvényesülésének vizsgálata

A műsorszám a menekülteket segítő civil szervezetek és a magyarországi muszlim közösség kirekesztésére nem volt alkalmas.

A nézőket nem lehet elzárni a vitatott, feszültséget gerjesztő közéleti kérdésekkel kapcsolatos véleményektől, álláspontoktól. A vitás társadalmi kérdésekkel foglalkozó tartalmak vizsgálatakor ugyanis – egymással versengő jogok és érdekek esetében – a vélelem a sajtószabadság elsőbbsége mellett szól, a közéleti vita korlátozásához nyomós társadalmi szükséglet kell.

Amiként az Mttv. 5. §-a is rendelkezik, *„a Magyarországon élőknek, illetve a magyar nemzet tagjainak tájékozódáshoz és tájékoztatáshoz fűződő joga, illetve ezzel összefüggésben a demokratikus nyilvánosság kialakulása és megerősödése kiemelkedő alkotmányos érdek.”* Ezen törvényi alapelv maradéktalan érvényesülése pedig megkívánja, hogy csak bizonyos esetekben, így például a közösségekkel szembeni gyűlöletkeltés vagy kirekesztés esetén kerülhessen sor a társadalom széles körének érdeklődését kiváltó, fontos kérdésekről szóló viták korlátozására. Fontos megjegyezni, hogy a sajtószabadság korlátozásának alapja ez esetben sem a feldolgozott téma tárgya, hanem kizárólag annak módja, tartalma, illetve a közönségre gyakorolt lehetséges káros hatása lehet.

Az összeállításban elhangzottakat értékelve megállapítható, hogy azok nem voltak alkalmasak – az elfogadható mértékű kritika határait túllépve – sem a menedékjogi programokat működtető civil szervezetek, sem a hazai muszlim közösség kirekesztésére.

Az elhangzott megnyilvánulások nem voltak alkalmasak arra, hogy bármely nemzet, közösség, nemzeti, etnikai, nyelvi és más kisebbség vagy bármely többség tagjaival szembeni előítéletek kialakítását eredményezzék.

Az összeállítás nem tartalmazott olyan állításokat sem, amely szerint a muszlim közösség tagjait vagy a megnevezett civil szervezetek aktivistáit, munkatársait jogaik gyakorlásában meg kell akadályozni, vagy ezt részükre megnehezíteni, vagy amely a közönségben akár ilyen vélemények kialakulására alkalmasak lehetnek.

A médiaszolgáltató a műsorszám közzétételével erre figyelemmel nem sértette meg az Smtv. 17. § (2) bekezdését.